

»skaller«, og Lillehedens fiskere byttede med torsk. Muslingerne toges med en slags grov rive, hvert skrøb gav 30-40 i en påmonteret netpose (Hirtshals o. 1900; 4). Det var almindeligt, at Øresundskystens fiskere købte muslinger fra sjællandske søer til agn på krogene (5).

Under første verdenskrig, da krogfiskeriet tog et stort opsving, steg svineleveren, den hidtil benyttede agn, voldsomt i pris, og hvor der ikke var let adgang til sandorm begyndte man at bruge blåmuslinger. Det viste sig at være en udmærket agn, og de hidtil upåagtede muslinger blev en god ekstraintægt for mange fjordfiskere. To mand kom fra Vorupør til Agger for at lære fiskerne, hvordan man med en kniv flækkede skallerne og pillede to halve muslinger ud af dem. »Vi syntes det var frygtelig svært til at begynde med, og hårdt ved hænderne var det også. Senere blev vi mere trænede, og til sidst fandt man på at lave en maskine til at flække muslingerne med. Det var en efterligning af den gammeldags brødkærer, blot at kniven var smallere og sad på langs af det underliggende bræt« (6).

I Limfjorden og Isefjorden fiskes blåmusling og undertiden sandmusling til agn for torsk; det som ikke bruges lokalt sendes til bl.a. den jyske vestkyst (7).

LITTERATUR: (1) 635 4,1878,207f; (2) 662 2, 20; (3) 202c 2,68 og 3,255,303f; 202d 2,101; (4) 868 95,120; (5) 705 upag.; (6) 341 1975,45f; (7) 218 1,481,614; 705 upag.

ANDEN ANVENDELSE

Skaller af hjertemusling blev i stenalderen brugt til dække af ildgruber, men selve muslingen blev næppe spist (1). I nordfynske køkkenmøddinger er der så store mængder skaller af hjertemusling og strandsnegl, at de opgraves til hønsefoder.

På den jyske vestkyst, Fanø og Manø fyldte man muslingeskaller i en rende mellem to rækker tørv; når tørv var udbrændt lå kalken færdig til læskning (1815; 2). Skaller til kalkbrænding blev på Vardeegnen gravet op af sandet med en særlig greb, på de flade grunde ved Hjerting fjord skovlede man ved lavvande blåmuslinger op i *skælkurve* og solgte dem med indvolde som gødning, omtrent 5 tdr. til en skæppe land (o. 1880; 3); børn samlede omkring århundredskiftet på Langli store mængder hjertemuslinger til gødning og kalkbrænding (4).

Husmødre skræbete skorper af gryder med en stor solid muslingeskål (Jylland, Falster; 5); på Færøerne brugte man en skal af kammusling til at fjerne skum på afkog (6). Skaller af jakobsmusling

og større sydeuropæiske arter af kammusling tjener som gratinskåle og askebægre (7).

Kystegnenes børn leger meget med muslingeskaller, som er deres »fåde« og »tallerkener«; pigerne former med dem »kager« af sand (8); lastet med sand eller små sten sejlede børnene i vandtruget til Fåborg eller varme lande (Bjørnø o. 1900; 9). Små muslingeskaller lægges som »brosten« omkring sandslotte og klistres på runde æsker (Køge; 10).

I det sydvestlige Jylland var blåmuslinger børns heste, hjertemuslinger var får og dammuslinger duer (11). Alt efter art og form kaldte børn dem i Vendsyssel heste, tyre, køer, får, lam, høns, plove, hyrder, gæs, katte og grise (12). »De flade, runde skaller var køer. Når de havde røde bånd over den hvide kalkbund var det korthornskvæg. Der var tyre med krum, rillet nakke. Væddere var der også« (Vrå s. o. 1925; 13).

»De store molboøsters var prægtige heste · · blåmuslinger var svin, og da muslingerne fandtes i alle mulige størrelser, kunne de store søer få kuld af bittesmå blåmuslinggrise; af hjertemuslinger fik man flokken af får og lam« (13a).

I Skoven og Klitten på Læsø var muslinger legende børns heste, de parrede sig to og to, gik altså som hestene i spand, men i Bangsbo hed de køer; de var også børnenes får, en skal med lukketap forestillede gasen, og den anden skal uden tap var gåsen (14).

Der kunne være perler i dammuslingens skaller. 1623 begyndte et perlefiskeri i Koldinghus amt, hvortil der blev sendt en »indianer« (fra Ostindien) som rådgiver, men han døde året efter og fiskeriet ophørte (15). Varde ås perlemuslinger blev opdaget af en zoolog o. 1920, men han holdt det hemmeligt. Under en oprensning fandt man mange dammuslinger med perler i, og arbejdsløse strømmede til fra Varde for at flække dem. Der blev fundet adskillige perler, som skal have indbragt finderne tilsammen 15.000 kroner. Naturvenner og lodsejere fik dette forbudt – sidstnævnte mest fordi de mange efterladte skaller ødelagde slåmaskinernes knive. »Men endnu [o. 1940] kan man se de ægte danske perler stråle måneskønt fra ringe og smykker i guldsmedenes vinduer i Varde« (16).

Brændte og pulveriserede skaller af jakobsmusling indtages med vand for kvinders voldsomme blødning (Harpestræng-afskrifter 1400-t; 17).

Christiern Pedersens lægebog 1533: muslinger (uden skal) steges med eddike, vand og honning, knuses og lægges på pestbylder (83b); »en af de skaller, som stoddere plejer at bære fra St. Jakob« (= ibskal), knuses og tages med øl eller vejbredvand mod for kraftig menstruation (67a); perler

fra *kudfisk* indgår i middel mod »vansmægtighed« og i hjertestyrkende midler (14a, 24b).

Farmakopeen 1772 anfører muslingeskal. Skallerne nævnes blandt midler for kalves diarré og urinens tilbageholdelse hos heste; negl i øjet (keratitis) behandles med indblæst pulver af brændte røde muslingeskaller; i et andet råd indgår muslingers mellemste hud (18).

I hårdt vejr på søen drak man en ekstra »skalle-snaps« af en grydeskalle = skal af molbøsters (Gilleleje; 19).

LITTERATUR: (1) 603 17,1933,19-31 sml. 18, 1934,297-306; (2) 936b 165,220; (3) 559 55; sml. 596 1958,26; (4) 950 1963,16; (5) 464g 1,352; 212c 1,496; 202c 3,278; 281c 28; (6) 717 14; (7) 659 9,755; 218 1,191; (8) 599 29065,29267 (o. 1900); (9) 599 29369; (10) 599 30621; (11) 240 1968,14f; (12) 599 29095 (Elling s. o. 1900); (13) 587b 56f sml. 587 39; (13a) Det legede vi med, 1982,14; (14) 202d 2,16,97,258; (15) 494 1,1877, 405; (16) 319 160f; (17) 315c 82,142,222; (18) 74 27,81,268; (19) 233 1,1933,87.

TRO

Når muslinger fæster sig til sten må befrygtes storm og regn (1648; 1).

Grønland: Når indmaden af kogte muslinger er taget ud skal man med en høj latter kaste skallerne bort, ellers får man misfangst. Spiser man suppe af en muslingeskal får ens barn svært ved at lære at snakke rent; børn, som fra små af bruger en muslingeskal som ske, fortsætter med at tale barnesprog. Opdager man, at en misundelig fanger med trolddom har gjort ens kajak uduelig til fangst, skal man efter hjemkomsten hemmeligt opsøge den misundeliges kajak og med en muslingeamulet skrabe det spæk bort, hvormed den er indgnedet, men dette gøres kun på kajakkens højre side. Spækket lægger man under sit sæde i kajakken eller under briksskindet i hus og telt, således bevarer man ikke blot sit fangstheld, men nedlægger siden også alle de sæler, som den misundelige skulle have fanget (2).

LITTERATUR: (1) 919 174; (2) 547 48,85; 713 50 (ØGrøn.).

PROSA OG POESI

Sikke bunker af nydelige små muslinger. Kridhvide og fint riflede; her er en hel koloni. Halvåbne ligger de og gasser sig i vandet med mundene lige i vejret *Svend Fleuron* (1).

Bølgesug blottes de algeskægviftende · halvåbent gabende blåmuslingeskaller *Grethe Risbjerg*

Thomsen (2). Jeg drog i dag af havets dyb · en musling op, et sælsomt kryb, · indkapslet i en sortblå skal, · hvis ydre var som af metal, · · men inde bag dens simple dragt · var en uanet farvepragt. · · Ja, inde bag det mørke flor · var gyldenflammet perlemor, · var morgenlys og stjerne-skin, · var natteblåt og månetin *Andr. Lund-Drosvad* (3).

Der står en båd på stranden · – en ganske lille en · med spanter klædt af perlemor · og stævnen med en sten. · · Med farver er den lastet, · med havets dybe blå · og månensølv og solskinsgul · og tågedagens grå *Ib Paulsen* (4).

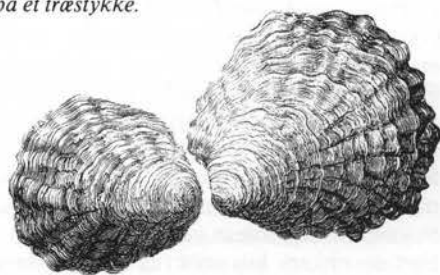
Ved fjordens våde arme · gik vi og fandt muslinger · fulde af den store forårsluft · sære spejlinger *Robert Corydon* (5); som farver i en muslingeskal · står alle vejes pytter *Harald H. Lund* (6); at lukke op for nattens sorte musling · og se dens indre med de blide fresker. · Bølgemønstre skin-nende i skallens dyb *Lise Sørensen* (7).

Som muslingskallens lette åg · var hendes åbne øjenlåg · med øjne blå · som perler *Alex Garff* (8). Månen [stiger] gennem tågen · som en åben gullig musling *Robert Corydon* (5).

Louis Levy, Den bange drømmer (9); Tove Meyer, Muslingens sang (10); Karen Plovgaard, Blåmuslinger (11).

LITTERATUR: (1) 222f 39; (2) 852b 37; (3) 539 133; (4) 670 5; (5) 139e 23,26; (6) 537j 32; (7) 839 19; (8) 268b 22; (9) 514 57; (10) 567c 36-38; (11) 691 46.

Unge østers af forskellig alder og størrelse på et træstykke.

Østers, *Ostrea edulis*

Muslingen er let kendelig på de uregelmæssige tykke og lagdelte skaller, hvoraf den venstre er stærkt hvælvet som en skål og sidder fast på underlaget, mens den anden mindre og ret flade skal danner skålens låg.

– Danmarks Dyreverden 3, 237-39.